

TỔNG BÍ THƯ NGUYỄN PHÚ TRỌNG

VỚI NHỮNG LUẬN ĐIỂM HẾT SỨC SÂU SẮC

VỀ VĂN HÓA, CON NGƯỜI TRONG CÁC TÁC PHẨM

Trong suốt cuộc đời hoạt động của mình, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã có nhiều bài viết hết sức sâu sắc đề cập đến rất nhiều lĩnh vực, trong đó văn hóa, con người là lĩnh vực đặc biệt được coi trọng. Ngay trong bài viết về con đường đi lên chủ nghĩa xã hội, lý tưởng văn hóa, con người đã được Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng thể hiện rất rõ trong xây dựng một chế độ, một xã hội nhân văn: “Chúng ta cần một xã hội mà trong đó sự phát triển là thực sự vì con người, chứ không phải vì lợi nhuận mà bóc lột và chà đạp lên phẩm giá con người. Chúng ta cần sự phát triển về kinh tế đi đôi với tiến bộ và công bằng xã hội, chứ không phải gia tăng khoảng cách giàu nghèo và bất bình đẳng xã hội. Chúng ta cần một xã hội nhân ái, đoàn kết, tương trợ lẫn nhau, hướng tới các giá trị tiến bộ, nhân văn, chứ không phải cạnh tranh bất công, “cá lớn nuốt cá bé” vì lợi ích vị kỷ của một số ít cá nhân và các phe nhóm. Chúng ta cần sự phát triển bền vững, hài hòa với thiên nhiên để bảo đảm môi trường sống trong lành cho các thế hệ hiện tại và tương lai, chứ không phải để khai thác, chiếm đoạt tài nguyên, tiêu dùng vật chất vô hạn độ và hủy hoại môi trường. Và chúng ta cần một hệ thống chính trị mà quyền lực thực sự thuộc về Nhân dân, do Nhân dân và phục vụ lợi ích của Nhân dân, chứ không phải chỉ cho một thiểu số giàu có. Phải chăng những mong ước tốt đẹp đó chính là những giá trị đích thực của chủ nghĩa xã hội và cũng chính là mục tiêu, là con đường mà Chủ tịch Hồ Chí Minh, Đảng ta và Nhân dân ta đã lựa chọn và đang kiên định, kiên trì theo đuổi”¹.

Như vậy, cái đích cuối cùng của xã hội mà chúng ta hướng đến là vì con người, phẩm giá con người; xã hội mà chúng ta phấn đấu là tăng trưởng kinh tế phải đi liền với phát triển bền vững và tiến bộ xã hội; là xã hội nhân văn, vì Nhân dân, vì số đông chứ không phải dành cho một bộ phận thiểu số. Với ý nghĩa đó, nền tảng cốt lõi của xã hội tiến bộ cũng là văn hóa và mục tiêu vì con người, vì giá trị cũng chính là văn hóa. Những nhận định đó cho chúng ta thấy sự thấm thấu của văn hóa là vô cùng và xuyên suốt.

Trên tinh thần cốt lõi đó, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã chỉ ra vai trò hết sức to lớn của văn hóa với tư cách là nền tảng tinh thần của xã hội, là động lực, là mục tiêu của phát triển bền vững, con người là trung tâm của sự phát triển: “Chúng ta coi văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, sức mạnh nội sinh, động lực phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc; xác định phát triển văn hóa đồng bộ, hài hòa với tăng trưởng kinh tế và tiến bộ, công bằng xã hội là một định hướng căn bản của quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam... Chúng ta xác định: Con người giữ vị trí trung tâm trong chiến lược phát triển; phát triển văn hóa, xây dựng con người vừa là mục tiêu, vừa là động lực của công cuộc đổi mới; phát triển giáo dục - đào tạo và khoa học - công nghệ là quốc sách hàng đầu; bảo vệ môi trường là một trong những vấn đề sống còn, là tiêu chí để phát triển bền vững; xây dựng gia đình hạnh phúc, tiến bộ làm tế bào lành mạnh, vững chắc của xã hội, thực hiện bình đẳng giới là tiêu chí của tiến bộ, văn minh”².

Thực ra, nói văn hóa là nói về con người. Sẽ không có sự chia cắt máy móc giữa văn hóa và con người. Điều này được thể hiện ở chỗ chỉ có con người mới làm ra, sáng tạo ra văn hóa và ngược lại những gì là văn hóa đều thuộc về con người. Nói văn hóa là nói đến

phạm trù giá trị, là cái tốt đẹp, chân - thiện - mỹ cho dù sản phẩm văn hóa tại một thời điểm nào đó có thể bị cho là sai trái vì tính tương đối và lịch sử của nó. Trong một bài viết, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã đi sâu vào phân tích hàm nghĩa của văn hóa: “Dù theo nghĩa rộng hay nghĩa hẹp thì khi đã nói đến văn hóa là nói đến những gì là tinh hoa, tinh túy nhất, được chưng cất, kết tinh, hun đúc thành những giá trị tốt đẹp, cao thượng, đặc sắc nhất, rất nhân văn, nhân ái, nhân nghĩa, nhân tình, tiến bộ (một con người có văn hóa, một gia đình có văn hóa, một dân tộc có văn hóa; lối sống văn hóa, nếp sống văn hóa, cách ứng xử có văn hóa,...). Còn những gì xấu xa, việc làm ti tiện, đốn hèn, những hành động phi pháp, bỉ ổi... là vô văn hóa, phi văn hóa, phản văn hóa. Hạnh phúc của con người không phải chỉ ở chỗ nhiều tiền, lắm của, ăn ngon, mặc đẹp, mà còn ở sự phong phú về tâm hồn, được sống giữa tình thương và lòng nhân ái, lẽ phải và công bằng”³.

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng còn nhấn mạnh lĩnh vực văn hóa trong Văn kiện Đại hội XIII: “Có thể nói, phát triển văn hóa là một trong những vấn đề trọng tâm, một nội dung nổi bật trong Văn kiện Đại hội XIII của Đảng. Đây là lần đầu tiên trong Văn kiện Đại hội Đảng, Đảng ta đề cập một cách toàn diện và sâu sắc đến lĩnh vực văn hóa, từ chủ đề Đại hội đến các quan điểm, mục tiêu, định hướng lớn, nhiệm vụ trọng tâm, đột phá chiến lược. Văn kiện Đại hội đã nhấn mạnh một trong những quan điểm chỉ đạo cốt lõi và xuyên suốt là: “Khơi dậy mạnh mẽ tinh thần yêu nước, ý chí tự cường dân tộc và khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc. Phát huy sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính trị, của nền văn hóa và con người Việt Nam,... kết hợp sức mạnh dân tộc với sức mạnh thời đại; phát huy tối đa nội lực, tranh thủ ngoại lực, trong đó nguồn lực nội sinh, nhất là nguồn lực con người là quan trọng nhất”⁴.

Để tiếp tục xây dựng, giữ gìn và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, thực sự là “nền tảng tinh thần”, “động lực phát triển” và “soi đường cho quốc dân đi”; “văn hóa phải được đặt ngang hàng với kinh tế và chính trị”, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng cho rằng vấn đề nhận thức là cực kỳ quan trọng. “Chúng ta cùng nhau nhận thức sâu sắc hơn, đầy đủ hơn và toàn diện hơn về vai trò, vị trí đặc biệt quan trọng của văn hóa trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, cũng như trong việc thực hiện khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc, xứng tầm với sự nghiệp đổi mới và truyền thống lịch sử vẻ vang ngàn năm văn hiến của dân tộc”⁵.

Từ vấn đề nhận thức “đầy đủ và toàn diện hơn về vai trò, vị trí đặc biệt quan trọng của văn hóa” Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã đưa ra 6 nhiệm vụ trọng tâm và 4 giải pháp cơ bản để chấn hưng và phát triển văn hóa dân tộc, trong đó phải “khắc phục tư tưởng “duy kinh tế”, chỉ tập trung cho kinh tế mà ít quan tâm đến văn hóa. Phải quán triệt nghiêm túc quan điểm “văn hóa phải được đặt ngang hàng với kinh tế, chính trị, xã hội”⁶.

Ngoài ra, trong các tác phẩm Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng cũng đã đề cập đến nhiều nội dung văn hóa như văn học, nghệ thuật, đạo đức lối sống, lý tưởng, lẽ phải, nhân phẩm con người... Những luận điểm đa dạng, mới mẻ này là hết sức quý báu đã bổ sung vào những vấn đề lý luận và thực tiễn trong quá trình lãnh đạo cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam.

PGS, TS NGUYỄN NGỌC HÒA

1, 2, 3, 4, 5, 6. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng: Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam, Nxb CTQG - ST, H, 2022, tr. 21 - 22, 27 - 28, 158 - 159, 169 - 170, 176, 172.